

samma person skulle förena egenskapen af flere Riksstånd; så får jag underrätta Er, att *sådane* finnas förut; att adelskapet icke går förloradt i en Friherre, hvilken såsom Biskop sitter i Presteståndet och förfäktar skrå-systemet, och att presterligheten ej vanhelgas i en Grefve, som höjer sin patriotiska röst på Riddarhuset, för att krossa detta system. Skulle nu dessa båda äfven drifva borgelig näring, och borgerskapet funne dem derigenom förena i samma personer ännu ett Riksstånd; så kunde deraf ingen ting olyckligare, eller lyckligare, för borgerskapet upkomma, än att ingendera yore valbar till representant af näringsståndet — och sådant är det ju i alla fall icke, som borgerskapet önskar.

Skräm. Ja, *Näringsståndet!* Detta lärer vara det konstord, Ni vill införa, i *Borgareståndets* ställe. Märk då, hvad de Femtio Äldste sagt. Det kunna vi dock, hafva de sagt, ej undgå att i underdånighet anmärka, att en aldeles oinskränkt näringsfrihet skulle icke rimligen af Borgareståndet hafva kunnat medgifvas, utan under medgifvandet af hela Ståndets totala upplösning; men detta har påtagligen ej kunnat vara meningen med Ståndets beslut. Ja, Borgareståndet måste Ni uplösa, om Ni skall få näringsfriheten sådan, som Ni önskar den.

Frih. I sådant fall borde näringarnes interesse vika för Ståndets. Att detta stånd är till endast för näringarnes skull, och således ej bör få äga ett interesse skildt från deras eller mot dem stridigt, vågar jag icke anföra; ty jag förenar mig upriktigt med Er deri, att ett Riksstånd ej får, annorlunda än i constitutionel väg, uplösas, af hvad orsak som helst.

Jag vill ej heller åberopa er egen sats, att näringarnes högsta intresse ligger i skråväsendet, som följaktligen ej bör kunna

frukta att af dem någonsin störas, utan tvertom kunna räkna på, att de, försatte i all möjlig frihet, dock skola sjelfkraftigt och ofördröjligen återvända i skråförlätningarnes och skråformens armar. Ni skulle säkert icke nöjas, att jag visade Er Borgareståndets bestånd tryggadt på de grundvalar, hvarpå Ni sjelf upreser byggnaden af dess vigt och gagnelighet.

Men jag äger en långt enklare utväg att bevisa Ståndets förenlighet med friheten och grunden för dess trygghet att, såsom Riksstånd, aldrig rubbas genom förlusten af skråprivilegierna.

Alla näringar måste representeras i Riksförsamlingen. Handels- och handtverksnärningarne representeras hos oss genom ett särskildt Stånd, och detta måste fortsara — se der, hvad Grundlagen fordrar. Hvilka näringsförfattningar och huru mycket skråtvång som skall finnas för de personer, af hvilka de i fråga varande näringarne utöfvas och genom hvilkas ombud de representeras — se der något, som icke ligger i Grundlagen, hvilken lemnat näringsförfattningarne, såsom ekonomiska, i Konungens hand, att efter nådigt godfinnande ändras och uphäfvas.

Borgerskapet i städerna är efter Grundlagarne ensamt berättigadt att representeras såsom näringsidkare. För bibehållande af denna rättighet behöfves ingen ting mer, än att de representerade näringarnes idkare fortfara att bo i städer och drifva dessa näringar. Namnet af borgare kan dem då icke betagas, ehuru det, i afseende på skråväsendet, får en helt annan bemärkelse, än den, som hittills varit dermed förenad. De näringsidkare åter, som icke bo i städerna — eller blott de, som icke utgöra all *stadsens rätt*, i fall någon kan undvika det — förblifva orepresenterade och göra således, i afseende på sjelfva stånds-pri-

vilegierna, ej något intrång i Borgareståndets rätt.

Skulle nu möjligtvis denna rätt, efter skrå-privilegiernas afskaffande, finnas medföra så litet exklusiva förmåner, att Borgareståndet ej satte värde på dess begagnande för dessa förmånens skull, och funne den vigtig endast för fäderneslandets allmänna angelägenheter (hvilka då måste vara borgareståndets, liksom alla andra medborgares, stora angelägenhet); så kunde deraf ingen ting värre hända, än att Ståndet, till lättande af de kostnader, som åtfölja representationen, begärde att få bland sig uptaga utan åtskillnad alla idkare af de representerade näringarne, ehvad de bodde i städer eller på land. Denna begäran skulle visserligen icke afslås, emedan den vore ett bevis, att näringsfriheten gjort sin högsta och dyrbaraste verkan, den att inom sitt område uplösa i allmän medborglighet striden imellan medborgares enskilda interessen, och bringa representationen af all näring till enhet i sjelfva verket, ehuru länge den ock må fortsara att i formen vara delad på olika stånd.

Skräm. Ja, sådant låter. Men erinra Er blott, att hvarken vid propositionen, under öfverläggningarne eller vid beslutets fattande, någon fråga förevarit om ändring eller uphäfvande af 114 §. Regeringsformen - - -

Frih. Hvilken §. lyder sålunda: "Konungen låte samtelige Riksens Ständer deras Privilegier, Förmåner, Rättigheter och Friheter åtnjuta; beroende det på samtelige Riksståndens öfverenskommelse och Konungens bifall, att låta dem undergå de förändringar och jemkningar, som Rikets behof kunna fordra." Jag har aldrig trott, att Rikets Ständers privilegier och rättigheter skulle vara detsamma, som personers eller corporationers privilegier och rättigheter. Om

Konungen ändrar akademiska constitutionerna, och fordrar vida större lärdom och skicklighet för inträde i det heliga Predikömbetet; skall väl Presteståndet säga, att dess privilegier derigenom blifvit förnärmade? Och vore det ej samma sak, om Konungen ålade dem, som vilja blifva Snickare eller Vagnmakare, att förse sig med ett visst lager af länge torkadt träd, eller ock i allmänhet föreskrefve, att en viss grad af bildande upfostran erfordrades för tillåtelsen att blifva borgare, ja till och med hemmansbrukare? Skulle nu detta anses för kränkning af Bonde- eller Borgareståndets privilegier? Låt nu Konungen tvertom finna, att handeln på främmande land eller inomlands, eller hvilken annan näring som helst, är besvärad af för mycket tvång och hinder; skall Han då icke, utan intrång i Borgareståndets privilegier, kunna häfva detta tvång och dessa hinder? Skall Han blott kunna försvåra, men aldrig lätta, villkoren för utvecklingen af folkets idoghet? Kan Han nu begge delarne; hvad är det då i Handelsreglementen, skråordningar och näringsförfattningar, som utgör ståndsprivilegium och ej får behålla egenskapen af ekonomisk lagstiftning? - Låt om icke gäcka oss! Ståndsprivilegium är ingen ting annat, än hvad Riksständen, såsom Stånd och för bibehållande af all deras rätt såsom sådana, tillhör. Och ingen ting annat är sanctionerad genom 114 § af Regeringsformen. Huru det väsentliga, som för Borgareståndet derunder innefattas, skall hållas i helgd och utöfvas, är hvad jag redan visat.

Skräm. Ej heller har någon fråga förevarit om uphäfvande af Kongl. Försäkringen den 25 Februarii 1789 eller 2 § 4 Kap. Handelsbalken, flere Resolutioner att förtiga.

Frih. Nej, icke annorlunda, än så, som fråga om en gammal lags uphäfvande alltid är, då en ny rakt deremot stridande

lag stiftas. Man tviflar vänligen icke, att ett sådant uphäfvande är fullständigt.

Skräm. På de grunder, jag anført, anfager jag, att Borgareslåndets privilegier ännu äro oförtryckt beståndande, så vida intet annat är vordet medgifvet än det, hvaremot de ej lägga hinder i vägen — — —

Frih. Således platt ingen ting.

Skräm. Och om något tvifvelsmål ägde rum, hurvida den mening, jag fattat af Borgareståndets beslut den 18 October 1809, dermed är enlig eller ej, torde förklaringen af rätta förståndet af berörde beslut ej anorlunda, än efter Borgareståndets förutgångne hörande vid allmän Riksdag, kunna gifvas.

Frih. Låt så vara. Imedlertid kan likväl Konungen slita tvisten genom begagnande af sin makt att uphäfva skråordningen och allt hvad dertill hörer, såsom varande ekonomiska Författningar. Borgareståndet må sedan fritt förklara sitt beslut. Att låta nämnde författningar bestå, sedan de äro med Konungens bifall i sådan väg uphäfna, som vi sett, det är endast, hvad jag tror icke ligga i Konungens makt.

Skräm. I alla fall är frågan af största inflytelse på hela rikets välfärd. Utan arbetets fördelning i flera arter och slag kan ingen verklig national-välmåga erhållas. Mångslöjd hindrar productionernas myckenhet och godhet. Angeläget har det derföre blifvit, att åtskilja landtmanna-näringen, som occuperar med sig rå-ämnenas alstrande, ifrån stadsmanna-näringen, som har till föremål rå-ämnenas förädling; och stadsmanna-näringen har af sig sjelf fördelt sig i åtskilliga arter af handel och slöjder — —

Frih. Af sig sjelf! Nå, hvarföre kunde den då ej också af sig sjelf skilja sig från landtmanna-näringen? Hafva då de en sådan behägenhet till förening, att den ena lättare sönderdelar sig sjelf i flera grenar,

än skiljer sig hel och hållen från den andra? Är det så; då torde man hafva svårt att komma ifrån deras mening, som alljemnt åberopa landtmännens stora benägenhet att använda deras lediga stunder på hvarjehanda slöjd, och som häraf draga den slutföljd, att landtmännens tid, ej alltid användbar på deras hufvudyrke, kan ofta med mycken fördel för dem sjelfva på detta sätt begagnas — ehuru häraf icke följer, att idkarne af de slöjder, som fordra större konst, fullkomligare verkstäder och något betydligt förslag, med ett ord idkarne af de slöjder, som verkligen behöfva att skiljas från landtmanna-näringen, någonsin genom landtmännens medtäflan kunna komma i förlägenhet. Den nya täflan, som slöjdeidkaren genom friheten får att uthärda, och som kan blifva ej mindre vådlig för honom än nyttig för sjelfva slöjderna, är natursgåfvornas fria täflan, då de utan hinder kunna vända sig dit, der de igenkänna sin kallelse.

Skräm. Erfarenheten hade med säker hand ledsagat industrien på denna bana (arbetsfördelningens) innan ännu någon filosofisk statsman funnit denna hufvudmaxim för all klok statshushållning; och städerna danades till tillhåll för förädlingsgarne och handeln.

Frih. Ja, detta hade erfarenheten gjort till och med innan skråordningarne upkommo. Hennes verk kan då icke förstöras med dem.

(Forts. e. a. g.)

UTLÄNDSKA NYHETER.

England. Sedan Lord Harrowby d. 4 afgifvit Hemliga Utskottets betänkande, och Lord Liverpool i anledning deraf annonserat motion; ingaf Lord Dacre d. 5 en petition af Drottningen, af innehåll, att hon, så vidt hon begripit nämnde betänkande, ämnade försvara sig.

men att vissa vigtiga ämnen funnos, som måste utvecklas i procedurens närvarande läge; hvarföre Drottningen begärde att genom sina ombud genast blifva hörd öfver dessa ämnen. — Lord Liverpool påstod, att hon icke kunde känna det afgifna betänkandet, innan hans bill vore framlagd och i afskrift henne meddelad. Häröfver upstod debatt, och Lörderne af oppositionen yrkade, att hon måtte få höras, emedan fallet vore eget i sitt slag. Lord Dacres motion om ombudens hörande förkastades.

Derpå gjorde Lord Liverpool sin annonserade motion, efter en lång inledning, deri han visade Ministrarnes grunder för det steg, de tagit, att vilja uplösa Drottningens ägtenskap, utan att mot henne använda vidare stränghet. Han anställde derpå betraktelser öfver det obehagliga för Ministrarne och hela landet, i en händelse, som ej inträffat på 200 år, och slutade sin inledning med den önskan, att Drottningen måtte kunna vederlägga beskyllningarna.

Billen uplästes och var följande:

"Alldenstund år 1814 Hennes Maj:t Carolina Amalia Elisabeth, då Prinsessa af Wales och nu förmäld Drottning af England, i Mailand i Italien i sin tjänst antagit en viss Bartolomeo Bergami, utlänning af ringa stånd, som förr varit i dylik tjänst; alldenstund sedermera en oanständig och stötande förtrolighet upstått mellan Hennes Kongl. Höghet och besagde Bergami, samt H. K. H. icke blott uphöjt honom till ett högt embete inom sitt hus och tagit honom i sin tjänst och det till höga och förtroende-tjänster omkring sin person, utan ock gifvit honom andra stora och utomordentliga bevis af sin gunst och synnerliga förtroende, skaffat Riddare-ordnar och hederstitlar åt honom och förlänat honom en föregifven orden, som H. K. H. företagit sig att, utan all rätt och laglig auctoritet, sjelf stifta; och H. K. H. under tiden, glömande sin höga rang och plats och sin pligt mot Eders Kongl. Maj:t, samt utan afsende på sin ära och karakter, så väl offentligen som enskildt, på de åtskilliga orter och i de länder, dem hon besökt, upfört sig mot Bergami och i andra hänseenden med oanständig och stötande förtrolighet samt med honom underhållit en tygellös, förnedrande och brottslig förbindelse, som länge varat under H. K. H:s vistande utomlands och kastat mycken skugga och vanära på Eders Maj:ts familj och riket; derföre — — — hemställa vi, andelige och världslige Lorder samt ofrälse ståndet i Parlament församlade, hos E. K. M. underdånigst, att förordnad och stadgad blifver: att

bemälte Carolina Amalia Elisabeth, så snart denna bill gått igenom, förlorar titel af Drottning och alla fördelar, rättigheter och privilegier, hvilka tillkomma henne såsom förmäld Drottning af England; och förklaras för alltid oskicklig att besitta och utöfva dem alla eller till någon del; och att dessutom förordnas, att ägtenskapet mellan Konungen och bemälte Carolina Amalia Elisabeth för alltid är till alla delar och i alla afscenden upplöst, uphäfvet och till intet gjordt."

Grefve Grey frågade, om de upräknade förbrytelserna skulle närmare uppgifvas, och om Drottningen skulle få lista på vittnena mot sig. — Grefve Liverpool: Förbrytelserna äro tillräckligen upgifna i inledningen; det andra är brukligt endast i högförräderimål.

Samma dag nämndes i Underhuset ett Utskott till verificerande i registren af Öfverhusets steg i afsende på Drottningen. Lord Castlereagh annonserade motion om uppskjutande af öfverläggningen öfver den Kongliga propositionen, i anseende till hvad Öfverhuset beslutit.

D. 6 meddeltes Lord Liverpools bill Drottningen officiellt, och samma dag ingaf Lord Dacres en petition från henne, deri hon uttryckte sin förvåning öfver proceduren och billens innehåll, högtidligen protesterade deremot och yrkade, att hennes ombud måtte höras inför barren. Detta bifölls och Hrr. Brougham och Denman företrädde. Den förre förklarade alla de i billen anförda facta för falska, och att Drottningen begärde att öförtöfvadt och, om möjligt, vid billens andra läsning, få lagligt procedera, för att straffa smädelsorna. Derpå beslöts, att debatten skulle fortsättas d. 10. —

Samma dag gjorde i Underhuset General Ferguson sin annonserade motion: att hos Konungen måtte anhållas om meddelande af de updrag och föreskrifter, hvilka, sedan Drottningen år 1814 lemnat landet, blifvit gifna, för att skaffa under rättelser om hennes upförande, samt om upgift på de penningar, som blifvit därpå använda och de personer, som dem emottagit. — Lord Castlereagh ville icke neka uplysningar, men ansåg dem ännu förhastade. — Creevey angrep Mailändska commissionen och personligen vice Cantzleren Hrr. Leach, såsom egentliga uphöfvet dertill. — Efter flera förslag om tiden, till hvilken öfverläggningarna om det Kongliga budskapet skulle uppskjutas, beslöts äntligen, att all vidare tids bestämmande för debatten skulle återtagas; så att Un-

ärhuset numera har ingen ting att göra med hela målet.

D. 7 annonserade Hr. Beaumont i Underhuset en motion om Kröningens uppskjutande, till dess Drottningens sak vore afgjord. Lord Castle-reagh anmälde sig hafva tänkt göra en dylik motion. Till följe af Drottningens yrkande, att undersökning genast må företagas, vore målets skick alldeles förändradt; och denna förändring vore orsaken, hvarföre han aftonen förut yttrat sig helt annorlunda. Beaumont förklarade sig då icke vara sinnad göra motionen.

Fem personer hade ankommit till London, ledsagade af en courier, som ej ville tillåta, att utom dem någon annan passagerare gick öfver på paketbåten från Calais. Dessa personer hafva en tid stått under Österrikiska regeringens uppsigt.

Spanien. Cortes skulle bestämdt sammanträda d. 9 i denna månad. Man bör således snart hafva underrättelser att vänta om deras öfverläggningar. Enligt alla berättelser, herskar lugn i hela riket. De arresterade Lorencinernas process har begynt instrueras; och de anklagas att hafva förolämpat Konungens helgade person, öfverträtt constitutionen och utan anledning smädat Krigs-Ministern.

Quiroga har i Madrid hållit högtidligt intåg d. 23 Junii, under folkets fröjdebetygelser och väl-signelser. Han höll ett kraftigt tal till folket.

Frankrike. Då Decazes kommit till Paris, har Clausel de Coussergues aflägsnat sig derifrån. Många deputerade hafva dessutom tagit permission, och bland dem Chauvelin.

På tidningarnas frihet kan intet säkrare prof ges, än att ingen fått berätta om en själamassa, som d. 3 dennes, under stort tillopp af folk, hölls öfver den unga Lallemand i St. Sulpice Kyrkan.

Om Decazes berättas, af äldre datum, att han med ovanligt stor train och pragt går till London, äfven som att han yttrat missnöje öfver sin svärfar Gr. St. Aulaire och häftigt talat mot den rådande liberaliteten, hvarvid han försäkrat, att af honom aldrig skulle blifva någon doctrinär; en dylik varelse vore en Hermaphrodit, och han ville vara en fullständig man.

Turkiet. Ali Paschas soldater äro exerce-rade efter Europeiska taktiken, och bära uniform, som annars är ovanligt bland Turkarna. Folket är vackert, lifligt och härdadt; men Ali anses icke lita på hälften deraf, hvarföre han använt

Europeiska ingenieurer, till att bygga ointagliga fästningar på de högsta bergen.

Amerika. En ny revolution skall hafva ägt rum i Buenos Ayres och Balcarcel vara vald till Sarrateas efterträdare; emedan de andra provinserne begärt Buenos Ayres's bistånd och Sarratea lemnat vapen därtill. Några dagar derefter skola dock förbundets trupper inryckt i staden och blifvit väl emottagna af det lägre folket; hvarpå man väntade krig med Brasilien.

I Caraccas och Morillos höggvarter är, enligt bref af d. 16 Maji, constitutionen förkunnad och med allmän glädje emottagen. Insurgenternas sak stod då ganska väl, och sammangaddningar till deras fördel hade blifvit upptäckta i Valencia.

Afrika. Slafhandeln drifves med otrolig framgång. Enligt bref af d. 12 April från ett till denna handels hänmande, kryssande Amerikanskt krigsfartyg, befunno sig då på kusten 200 skepp, som drefvo denna handel och alla voro goda seglare, så de till större delen undkommo bevaknings-skeppen.

Nederländerna. Valen till deputerade vid de nya General-staterna hafva redan öfverallt begynt.

Tyskland. Storhertigen i Baden har, bland de af andra Kammaren föreslagna Candidater, nämnt Doctor Kern till President. — Gensdarmet är afskaffadt i Bayern och betydliga indragningar vid arméen äro gjorda. — Bland de Darmstadtiska ständerna hafva på långt när icke två tredjedelar svurit constitutionen och regeringen arbetar därföre ifrigt att fylla bristen. Valmännen i Darmstadt hafva offentligen betygat sin erkänsla för sina deputerade, som nekat den fördrade eden och nedlagt sina fullmagter, då det påyrkades. Staten Friedberg, hvars deputerad blifvit af andra Kammaren kasserad, har, på upmaning att välja en ny, protesterat mot alla belut af Kammaren, som ännu icke var fulltalig. Af sednare datum berättas dock, att Landtståndernas sessioner redan begynt och flera af de bortresta deputerade hafva återkommit, men en del åter afrest. — En tidning vill veta, att de Hessen-Casselska Landtständerna snart skola sammankallas.

Stockholm. Under sistl. vecka har på Mell-vägen här blifvit utklarad och under lastning liggande omkring 6,000 skeppund,

STOCKHOLMS COURIER

Thorsdagen den 27 Julii.

Sine ira, studio et metu.

NÄRINGSFRIHET.

(Forts. fr. N:o 59.)

Skräm. Inom trånga områden innehöllo städerna betydande antal af människor. Landtmannen fann der säker afsättning på sina produkter och säker tillgång på sina förnödenheter. Han fann dem *för bättre köp och af större godhet.*

Frih. Huru skola då städerna frukta något af landtmännens medtäflan?

Skräm. På detta sätt hafva de menigheter blifvit danade, som i städerna idka handel och slöjder.

Frih. Ja, på detta sätt — icke genom skråordningar.

Skräm. Man skulle vara blind, om man ej insåge, att det är arbetsfördelningen och den genom lagarne bevarade skillnaden imellan landtmanna- och stadsmanna-näringsarne samt imellan stadsmanna-näringsens särskilda slag, som vi äro skyldige slöjdernas och handels-vettenskapens fullkomlighet.

Frih. Nyss var det *erfarenheten*, som ledsagat industrien på denna bana, innan sjelfva Statsmännen ännu funnit behovet deraf. Nu fordras det lagar att bevara den *af sig sjelf* upkomna fördelningen?

Skräm. Slöjderne hafva behof af hvarannan. Föreställ Er tillverkningen af en vagn, den vagnmakaren skulle skjutsa till

smeden, smeden till sadelmakaren, sadelmakaren till målaren, denne till gelbgjutarren o. s. v., hvilka alla skulle bo, skilde ifrån hvarannan i särskilda byar eller socknar.

Frih. Och just därför hafva alla dessa, utan skråordning, funnit nödigt att flytta tillsammans. Skråordningen befäller dem det visserligen icke, och hindrar ej, att en stad kunde hafva många vagnmakare, och ingen smed, en annan tvertom. Jag skulle tro, att detta bevisar skråordningens onödighet.

Skräm. Således nu, måste man antaga, att städer äro nödvändige —

Frih. Och som de äro nödvändige; så behöfver man ej frukta, att de icke skola alltid bibehålla sig genom sin blotta nödvändighet, utan skråtvång.

Skräm. Stadsmanna-näringsens åtskilliga slag få ej förblandas, om eljest med arbetsförmågan så skall hushållas, att deraf må påräknas den högsta möjliga effect för tillverkningarnes mängd och godhet.

Frih. Ja, *hushållas!* Se Commerce-Collegii utlåtande. Det är icke i skråverksstäderna, som frimåndagar brukas!

Skräm. Detta, säger jag, har gifvit anledning till näringsidkarnes fördeining i vissa *skrån* och *societeter*.

Frih. Jag för min del har genom hela er tankegång frågat mig efter en sådan anledning, och funnit tvertom, att allt, hvad Ni anfört, gör sig sjelft utan skrån, och så-

ledes icke innehåller någon anledning till deras inrättande. Icke påstår jag likväl, att anledningar derill saknats. De äro temligen kända.

Skräm. Hvar och en skall befatta sig med sin slöjd, men ej blanda sig i någon annans, för att icke genom lockningen af en utvidgad förtjenst inledas i företag, dem han ej med noggrannhet skulle kunna utföra.

Frih. Ja, lockningen af större förtjenst är en högst farlig sak! Om den lockade vinner denna förtjenst; så är det derföre, att han lyckas i yrket — och då riktar han sig och gagnar sina kunder, hvilket är illa för hans medbröder. När han ej lockmaten; så borttages den af andra, som skickligare äro. Den lockade blir flat, ängslig, kan hända ruinerad, hvilket är ganska illa för honom sjelf — och hans stackars medbröder, som tagit vinsten, begråta säkert hans öde och beklaga, att ingen skråordning förekommit det. Se der, efter ert föreställningssätt, en af skråordningens anledningar — visserligen stor för skrået, om än liten för allmänheten.

Skräm. Allmänheten, som skall betjena sig af arbetarens industri, är bäst belåten dermed, att han icke sålunda lockas.

Frih. Ja, i synnerhet om den skicklige utestänges från yrket och tvingas att fуска i ett annat, för hvilket han saknar anlag, men hvartill han från barndomen är bestämmd och utlärd.

Skräm. Ni vet, hvad allt jag har att säga om skråns vikt, för nödig *police* öfver mästare och betjening —

Frih. Ja, man vet, att ingen annan *police* någonsin behöfver befatta sig med dem!

Skräm. — för undervisningsanstalter inom hvart yrke —

Frih. Man behöfver blott 6 till 7 år, för att lära göra en sko.

Skräm. — för den strängare ordning, som lärningar behöfva underkastas, hvilka tagas ur de lägsta folkklasserna och äro rå och okunnige personer *) —

Frih. Ordningen är dock något hård, i fall den är strängare, än Tjenstehjonsstadgan medgifver — och Gud vet, om det skall vara nyttigt att halva den strängare, eller hvarföre icke samma ordning kan, efter allmän eller särskild Tjenstehjonsstadga, vidmakthållas af en mästare, som icke lyder under skrå. Kanske derlöre, att han sjelf, vid inträde i handteringen, icke varit en så der rå och okunnig person?

Skräm. — för ordning och disciplin ibland Mästare och betjening, i brist af ärs-tjenst, som ej kan äga rum —

Frih. Och äfven härtill hjälper skrå? Det kan jag ej fatta.

Skräm. — äntligen för uppsigten å sjelfve mästarne, att de ej få tillverka på egen hand, innan de känna arbetet i grund.

Frih. Huru? Äfven sedan man blifvit Mästare, kan man hindras att arbeta på egen hand? — Det var mig obekant.

Skräm. Huru, genom alla dessa anstalter, arbetet fås för bättre pris —

Frih. Hvaraf, såsom redan sagdt är, följer, att ingen kan täfla med skråmästarne. Lyckliga verkan af skråväsendet! Säkert har det då äntligen uphunnit ändamålet för sin inrättning och kan nu umbära allt skydd mot tällan.

Skräm. — huru fattiga arbetare, i brist af skrå, skola sakna nödiga hjälpmedel för sin rörelse, när de börja drifva den på egen hand.

Frih. Men med skrå skola de finna alla nödiga tillgångar, äfven till mästerprof, skådemästares och embetsbröders förplägning, afgifter till lådan och hvarjehanda

*) Hvilka äro de lägsta folkklasserna?

annat, som ej kommer i fråga, om skrå icke finnes.

Skräm. Skulle sammansättningar till dyrhet vilja försökas; är felet hos den allmänna uppsigten, hvarunder hvar och en Handels- eller Handtverkeri-corporation o-vilkorligen alltid bör vara ställd.

Frih. Aha! allmän uppsigt! Förlåt, jag visste icke, att den fanns, och än mindre huru den skall förfara, för att hindra sammansättningarna. Skulle det vara Skråmästarnes mening, att vilja stå under en sådan uppsigt, som hindrade dem att sjelfva bestämma priset på deras arbete? I det fallet måste man medgifva, att skrå har en särdeles retelse. Jag måste dock bedja Er att få veta, till hvilken allmän uppsigt eller myndighet jag bör vända mig, om jag vill låta föreskrifva en Skomakare det pris, hvartill han bör lemna mig ett par stöflar, eller en Kramhandlare, hvad han får taga för en aln kläde — utan att de nemligen, i och med detsamma, kunna undandraga sig att lemna varan; ty annars hjälper föreskrifven till ingen ting. Jag tror, att skrå-andan skulle svalna, om sådant vore möjligt att stadga eller verkställa, eller om i allmänhet de, som draga fördelarna af skråtvånget, finge i sjelfva verket vidkännas sådana skyldigheter, som de påstå vara dermed förenade.

Skräm. Vådan för slika sammansättningar skulle i alla fall ej vara undanröjd genom en oinskränkt frihet, ty alla inom samma näring skulle lika väl, som skrånas eller societeternas medlemmar, kunna sammansmälta till en corporation - - -

Frih. Som likväl i dag aldrig kände, hvilka och huru många nya medlemmar den hade i morgon, eller hvar de komme att finnas. Det är nog svårt, att sammanhålla sådana corporationer.

Skräm. - - en corporation, säger jag,

hvars operationer blefve så mycket farligare, som de ej controllerades af allmänna uppsyningsmakten.

Frih. Farliga operationer af folk, som stode i öppen täflan med hela landets industriella kraft! Detta skall jag tro, när Ni visar mig, att hela Sveriges jordbrukare slutit öfverenskommelse till spannemålens stegrande efter en ymnig skörd.

Skräm. Är antalet af handlande eller handverkare mindre än behofvet fordrar; bevisar sådant antingen brist på folk - - -

Frih. Brist på folk, i förhållande till behofvet af handlande och handverkare! När uphörde då folkmängden att vara måttstock för detta behof?

Skräm. - - eller fel i administrationen.

Frih. Hvilken administration? Kan skråväsendet genom någon administration sörja för tillgång på handlande och handverkare? Hafva någonsin skråmännen åtagit sig en sådan pligt? Eller kan någon administration ålägga dem den? Kan man ens ålägga dem att prestera dugliga varor — jag säger icke i erforderlig mängd, men blott för den, som vill betala rätt öfverdrifvet, för att få dem? Om det då är sant, att vi sakna dugliga skoplagg i Stockholm; så måste det komma af brist på skrå eller på administration.

Skräm. I förra fallet är saken ohjelp- lig tills vidare - - -

Frih. Ja, om brist på tillverkare och handlande kommer af folkbrist; då är saken ohjelp- lig.

Skräm. - - i det senare bör rättelse ske.

Frih. Ja; men då skulle skrået fara illa af rättelsen. Ty att afhjelpa bristen vore då att lemna ett mera fritt inträde på skråets territorium.

Skräm. Men ej kan det tillskrifvas

inrättningen af skråen eller societeter, hvartill fritt tillträde är, om näringen sådant tillåter.

Frih. Om näringen sådant tillåter — ja, det får man icke glöma. Ty att inträda först, och försöka sjelf, om näringen sådant tillåter, det vore att vända upp och ned på skråväsendet.

Vet Ni, min Herre, Ni kämpar här, hela vägen igenom, mot skuggor. Jag har knappast någonsin hört klagas öfver brist på handlande och handverkare, sådane de varit. Skråen och societeterna hafva verkligen den meriten att draga till sig visst folk, som måste finna sig väl af bristen på fri medtäflan — korteligen, våra städer öfverflöda af gesäller, som ofta äro sysselsösa. Det är icke att öka dessas antal, som jag syftar, utan tvertom att i grund reformera dem derigenom, att de duglige blefve så sysselsatte, att de öfrige måste svälta ihjäl eller företaga sig något nyttigare än dagdrifveri och liderlighet. Visserligen skulle i början en gräselig förbistring upkomma. Arbetet skulle genast falla i pris. Makligheten och vällefnaden, vane att med stegring godtgöra frimåndagarne och dryckeslagen, skulle ej kunna följa med, och skulle derföre skrika i himmels höjd om sitt öfverhängande förderf. Som makligheten och vällefnaden mestedels ej stå till bättring; så skulle verkstäder och mästare ramla i parti; och det skulle kanske icke länge dröja, innan detta rammel medförde verklig brist på tillverkare, så att förbrukarne snart åter funne sig blottställda för oskäligen arbetspriser. Men detta skulle sätta lif i den frigifna täflan, och förlägenheten ej blifva långvarig. Efter ännu en kort tid — sedan Garnisons-regementerna hunnit anamma det odugliga skräpet af skråsystemets alster, — skulle man se handverkerierna, ej mindre förmånliga

för dugliga idkare, än de nu äro, för alltid vara befriade från den kräfta af onödiga kostnader, som bortfräter välsignelsen för dem alla, och stannar på varornas pris med en tyngd, som ytterst drabbar samtliga deras förbrukare. En jemn beskattning på all tillverkning vore ej den minst betydliga af de fördelar, som härigenom komme tillverkarne till godo, i stället att nu, ej utan fog, de privilegierade, som måste vidkännas dryga kontributioner, ouphörligt klaga, att en stor mängd af så kallade fuskare i smyg drifva deras handtering skattfritt.

Skräm. Den aldrafriaste concurrence skall tillskapa klåpare och äfventyrare —

Frih. Jag förstår. Men om skråen aldrig befriat oss ifrån dem? Och om skråen just göra, att ingen tillverkare hinner öfver en viss grad af klåperi, som allt hittills lemndat våra handverks-varor så långt bakefter de länders, der tillverkningen är fri från alla band?

Skräm. Arbetsförmåga och kapitaler bortspelas på illa beräknade, onyttiga försök.

Frih. Tänk, om skråen kunde förkomma detta! Huru borde vi då ej alla skynda att gå in i dem, för att undvika en så stor obetänksamhet, för att kväfva detta ryshiga begär efter vår egen undergång, hvilket, för att tro Skråmästarne, måste finnas hos alla utom dem!

Skräm. Om tio köpmän nedsatte sig uti en småstad, hvarest handels-vinsten ej uppginge till mer än fyras bergning, måste sex nödvändigt ruineras, så framt det ej hände med alla tio.

Frih. Så framt icke de fyra först bortsattas vinst vore allt för hög och detta bidroge att ditlocka de sex öfriga; måste det då vara rena begäret, att ruinera sig, som drefve dem dit. Kan då ingen ting annat än skrå-ordning utrota detta ursinniga begär?

Skräm. Allestädes har stadsmannanäringen fördelt sig i vissa arter och slag.

Frih. Ja, allestädes — således äfven der, som inga skrän finnas.

Skräm. Dessa arter och slag hafva genom allmänna hushållnings-lagarne blifvit fastställda.

Frih. Dock icke allestädes, utan endast der, hvarest skrän gifvas.

Skräm. I sanning vet jag ej, hvilka stater Kongl. Commerce-Collegium vill utmärka, då det omtalar näringarnes flor i de land, der skråförfattningar ej existera. Icke är det England, hvarest den ännu gällande skrå-regleringen daterar sig från Drottning Elisabeths tid.

Frih. Jo, säkert England, der skråförfattning väl finnes för vissa städer, men så öfvervuxen af friheten, att den ej kan göra skada, och alldeles icke gällande för de städer och orter, från hvilka den engelska industrien sträckt sin spira öfver den handlande världen. Tro mig, vi skulle aldrig hört talas om den engelska öfverlägsenheten i slöjder, om ej England drifvit den annorlunda, än under skråtvång.

Skräm. Icke är det Frankrike, hvarest i Paris omkring 150 särskilda skrän och societeter funnits.

Frih. Ja, funnits, den tid Frankrike och Frankrikes industri suokade under samma förtryck. Nu finnas de icke, sedan Frankrikes industri fått lif och dess folkmängd börjat växa i en förvånande progression.

Skräm. Icke Tyskland, hvarifrån vi hafva hämtat mycket af det, som genom våra närings-lagar är vordet stadgadt.

Frih. Och detta är, hvad Tysklands patrioter beklaga. Men också har Ni ännu icke sett Tysklands blomstring; och de närings-lagar, vi hämtat derifrån, hafva genom sin effekt ej heller hos oss synnerligen rekommenderat sig.

Men gifvas då ej flere länder i världen, eftersom Ni ej nämner flera? Har Ni aldrig hört talas om Nord-amerikanska Fristaterna, som ifrån sin grundläggning aldrig haft något skrå, och likväl understått sig att göra alldeles ohörda framsteg i välstånd och befolkning? Vet Ni ingen ting om Spanien, der skråväsendet varit i sin yppersta höjd, och hvarken folk eller slöjder kunnat trifvas och öka sig? Ingen ting om Holland, som utan all medverkan af skrå gifvit nationerna det största exemplet af menskliga idoghetens förmåga? — Bästa Herr Skråman, det passar ej att vara lärd och göra ett så ensidigt bruk af sin lärdom. Jag slår Er med edra egna vapen: "erfarenheten," säger Ni ju sjelf, "i så praktiska ämnen, som dem vi nu omtala, är säkert bättre än alla theoretiska tankespel."

(Slut o. a. g.)

LAGFARENHET.

Red. har kommit i tillfälle att meddela följande handlingar, hörande till hvad i N:o 57 är infördt.

Till Konungens Befallningshafvande i Stockholms län.

Till min künskap har kommit; att Dahlkarlen Haga Eric Olsson, som, med fångtransport, från smedjegårdshäktet härstädes afsänd, inträffat i Vesterås den 24 nästlidne Juni, för att, enligt Tit. förpassning, befordras till hemorten i Kopparbergs län, funnits, vid framkomsten till Vesterås, i enlytterst svag och sjuklig belägenhet, samt, oaktadt der genast använd hjelp af läkemedel och öfrig omvårdnad, på andra dagen allidit.

Då, vid jemnförelse af de uppgifter, som härom innefattas dels uti Kongl. Maj:ts Be-

fallningshafvandes i Vesterås län, till Herr Baron och Landshöfdingen, d. 3 innevarande månad, aflätne skrivelse, dels ock uti ett af Slottsyaktmästaren J. G. Lundevall i Vesterås, jemte Vaktkarlarne Åstrand, Hedlund och Carlstén, d. 12 dennes meddelt och härhos i afskrift bifogadt, skriftligt intyg, det synes, som skulle bemälte arrestant, redan vid afsändandet härifrån, hafva varit i den sjukliga författning, att, med skyldig upmärksamhet derå, han bordt få kvarblifva och åtnjuta vederbörlig läkarevård; så föranlåtes jag härmed begära, det behagade Tit. föranstalta, att vederbörande Fångvaktmästare, eller andra betjente, som haft befattning med Eric Olssons afsändande, varda hörde, till vinnande af uplysning om hvars och ens vidtagne åtgärd, och att deras förklaringar blifva till Justitiæ Cantzlers-Embetet insände, jemte Tit. eget utlåtande i ämnet; hvarvid tillika det betyg, som af Chirurgiæ Magistern Grubbens angående ifrågavarande arrestant blifvit meddeltd, och deraf jag anser nödigt att erhålla del, torde benäget bifogas.

Stockholm den 25 Julii 1820.

Å Justitiæ Cantzlers-Embetets vägnar
Efter Nädigste Förordnande
DAN. FORELIUS.

G. H. THOMÉE.

Afskrift.

Inkom d. 17 Julii 1820.

Efter denna dag erhållen högvederbörlig tillsägelse, lemnas härmed, till sannfärdigt intygande; att enär transport-fången, Dahlkarlen Haga Erik Olsson (hvilken var från Konungens Befallningshafvande i Stockholms län förpassad, att öfver Vesterås afgå till dess hemort i Fahlun län) klockan imellan 5 och 6 på morgonen, Midsommardagen, den 24 sistl. Junii, till Vesterås Slottshäkte, jemte flere andra fångar, under Fång-Gevaldigern Färlunds escort, ankom, befants samma Haga Eric Olsson uti

ett af sjuklighet så hjälplöst tillstånd, att han icke utan fyra personers hjälp kunde bäras utur fångkärren, samt vidare in uti ett ensamt rum, emedan dess af stänk och orenlighet omgifna kropp icke medgaf dess införande bland andre sjuka fångar. — Skjutsbonden, som fört honom från Nyqvärn, beklagade sig, att dess i kärren medhafde hästfoder blifvit förderfvadt af denne, i sin fyllning(?) der nedbäddade, usling. — Enär Eric Olsson sedermera utfördes på fånggården och der af slottsknektarne, jemte några af fångarne, afkläddes samt rentvättades, befants på hans rygg, från och med axelbladen och hela ryggraden utföre, jemväl sätets öfra del så upfylld af liggsår, att deras antal må minst skattas till 12 eller 15 stycken, och utur hvilka alla röda köttet lyste. Sedan Eric Olsson blifvit, så lindrigt och fort möjligt ske kunde, väl aftyttad och sköljd, (vid hvilken förrättning en stor mängd ohyra befants på hans hud och i kläderne) gaf jag honom en ren skjorta, som påkläddes, samt lät nedbädda honom uti en särskildt säng med tillräckliga kläder, och gaf honom derefter några af läkaren (en generel) ordinerade styrkande mag-droppar, vederqvickte honom sedermera efter hand med varm dryck, men mat hvarken ville eller kunde han förtära.

De vanliga Herrar Läkare fanns då icke i staden, och, efter allt menskligt utseende, var denna Eric Olsson också redan vid hitankomsten så medtagen, att han föga af någon mensklig hjälp kunde räddas. Måndagsmorgonen d. 26 Junii var han redan mållös och afled klockan mot nio förmiddagen. Vesterås den 12 Julii 1820.

J. GUST. LUNDEVALL.

Slotts-vaktmästare.

Ofvanstående intygande besannas af
Joh. Er. Åstrand, J. Hedlund, Carl Carlstén,
Vaktkarlar vid Kongl. Slottet.

UTLÄNDSKA NYHETER.

England. Med lugn och fättning emottog Drottningen communication af billen mot sig. "Jag är glad," sade hon, "att detta allt icke skett för 25 år sedan; då hade Hans Maj:t kunnat göra något bruk, deraf" (kanske i afseende på den nu allidna Princessan Charlottas arfsrätt till kronan). "Men då vi icke mer träffas i denna världen; så hoppas jag, det skall ske" (tillade hon med högtidlighet och en blick mot himmelen) "där som rättvisa kommer mig att vederfaras." — Andra läsningen af billen är utsatt till d. 17 Aug. och kan äfven uppskjutas, om Drottningen finner sådant af nöden. Då detta beslöts (d. 10 dennes) väcktes åter motion, att klagopunkterna och lista på vittnen måtte meddelas Drottningens ombud; men afslögs. Hon afsänder allt jemnt courierer till fasta landet, för att hämta vittnen; och det säges, att hon väntar mer än hundrade. Regeringens vittnen deremot begyuna redan anlända. Sålunda kommo tolf stycken utländingar, mest Italienare, till Dover d. 6; men pöbeln vädrade upp dem och pryglade dem så erbarmligt, att de ej kunde afgå till London, och en var farligt blesserad.

Drottningen har hyrt sig ett vackert landtställe, emottager upvaktningar af en myckenhet förnämt folk, och har ändtligen visat sig på ett spektakel (det Franska i Argylerooms), Kröningen är uppskjuten, dock icke (säga Ministrarne) för Drottningens skull.

I parlaments-tal och oppositions-tidningar får man nu höra de djärfvaste och märkvärdigaste yttranden om Drottningens sak. "Af allt det, som den gröna påsen innehöll, har icke blifvit framletadt mer än en, visserligen svår, anklagelse för ägtenskapsbrott med en enda utländing. Om bedrägerier, förfalskningsbrott o. m. d., som smädelsen kringspridt, är således ej mer fråga; och äfven de vittnen, som komma att framdragas, för att bevisa de gjorda beskyllningarna, torde vara af mindre vikt än de (Sir John och Lady Douglas), hvilkas vittnesmål, då en gång förr anklagelse var å färde, icke kunde constituera en förbrytelse. Detta är så mycket troligare, då Drottningen, om hon velat städna utomlands, hade, med alla dessa hentre vidlidande fläckar, fått fortfara att lefva på samma fot, årligen draga 50,000 Pund ur landets fickor, ja blifva introducerad vid främmande Hof." — "Ägtenskapets lagar," heter det vidare i The Times, "grundas sig på Guds ord och Evangelii lag, hvilka icke tillåta något anseende till person, rang eller stånd" (såsom de världsliga

lagarna, hvilka t. ex. sätta Konungen, för dess personliga gärningar, utom sin krets). "Ägtenskapsskillnads-lagen skiljer den oskyldiga mannen från den brottsliga hustrun; men tillåter icke, har icke tillåtit och kan aldrig tillåta, att två brottsliga få skiljas, efter den enas eller andras behag. Detta säga vi icke med någon syftning på Hans Maj:ts vandel; utan blott för att anmärka, det en Skillnadsbill, som grundar sig allenast på den ena partens brottsliga upförande, utan att undersöka den andras, är en öfverträdelse af Guds heliga lag. Det skulle göra alla ägtenskap i riket tvifvelaktiga och osäkra, då exemplet (här till och med prejudicetet) icke går nedifrån upp, utan uppifrån ned." — Detta stycke är märkvärdigare för sin djerfhet än för sin logik.

I Underhuset kom till häftigt språk om Majländska commissionen. "Konungen hade förordnat den, och oaktadt dess resultat hade Drottningen fått anbud att såsom Drottning presenteras vid främmande Hof. För 30,000 Pund, om så mycket blifvit användt på Commissionen, kunde man i Italien lätt finna folk, som bevitnade långt mer än som skett." — "Hvem är," frågade Hr. Bennett, "Drottningens contrapart? Konungen; som, om ock icke oinskränkt herre öfver vårt lif och egendom, dock är den stora källan till titlar och äreställen, ja ofta till egendom; som har ett omedelbart positivt inslytande där, hvarest Hennes Maj:t skall dömas" — Lord Castlereagh motionerade, att man skulle mans till ordning." Jag vill låta Huset döma, om det är tillständigt eller parlamentariskt att tillvita Konungen handlingar, som blott kunna anses skedda genom dess Ministrar." (Dessa Ministrar söka således icke dölja sig bakom Konungen, utan tvärtom yrka sin ansvarighet, såsom vilkor för helgden af Konungens person). Husets Taleman, med en beundransvärd sintlighet och luga, både ursäktade Bennett och förmanade honom till foglighet.

De sistl. vinter hållna underhandlingar mellan Frankrike och Buenos Ayres, då Franska Hofvet föreslagit, att en Bourbonisk prins skulle antagas till Konung i Södra Amerika, hafva väckt sådant upseende, att General Wilson d. 6 i Underhuset frågade Lord Castlereagh, om Ministrarne derom fått någon officiel underrättelse. Lorden undvek att svara.

Fråga är om tryckfrihets införande i Engeliska Ostindien.

Spanien. Cortes-medlemmarne äro till största delen samlade och höllo (på sitt gamla samlings-

ställe i Madrid, Kyrkan Nuestra Senora de Arragonia, som i stor hast blifvit dertill inredd) d. 26 Junii sin förberedande session, hvarvid embetsmän ad interim valdes. President blef den gamle Castanedo; Secreterare Martinez de la Rosa och Clemencia o. s. v. De deputerade ingåfvo derpå sina fullmagter, till hvilkas granskande fem ledamöter valdes och bland dem Quiroga. Den gamle Biskop Mechoacan (ledamot i Regeringsjuntan) undanbad sig och recommenderade sin suppleant till deputerad. — Sessionen tillgick med största lugn och värdighet. Presidenten tillkännagaf, att föreställningar inlupit emot valen för Cuba och andra Ultramarinska provinser. Detta förvistes till gransknings-Utskottet, och Cortes ajournerade sig till d. 1 dennes.

Quiroga har, klädd i Cadiz'ska national-milicens soldat-uniform, anmält sig att blifva antagen till simpel ryttare vid Madrids hästgarde. Lustbarheterna till hans ära tyckas icke vilja taga slut. — Expeditionen, som skall öfverföra Regeringens Commissarier till Tierrasfirma, Lima, Mexico och Buenos Ayres, består af en fregatt och 12 brigantiner och höll på att afsegla från Cadiz.

Smyghandeln drifves på Franska gränsen på ett ovanligt sätt och i stort. Bland andra speculationer är äfven den, att nära vid gränsen anlägga ett tryckeri och eftertrycka allt, hvad i Paris förbjudes.

Stölder, tiggeri, smuts och gatunplopp tilltaga i Madrid. Mot deserteurer har Juntan i Coruna näst utsända trupper. Det talas om en contrarevolution, anställd af emigranter i Portugal. Till Frankrike emigreras ännu friskt.

Frankrike. D. 10 dennes afreste Decazes till London. — Gen. Donadicu är frigifven, efter en höflig förklaring. — Den genom billen mot Engelska Drottningen bekante Bergami vistas i Paris.

En Engelsman, som blef arresterad under tumultet i Nantes, är frigifven, sedan han förklarar, att, då han icke förstod Franskan och dessutom var vän hemma vid ännu bullersammare upträden, hade han blifvit kvar i hopen, emedan han knappast trott bullret vara börjadt.

Tyskland. Storhertigen af Baden har gifvit efter, i frågan om permission för embetsmän, som äro valde till deputerade. Andra Kammaren hade redan beslutit en hemställan i ämnet, då Regeringens beslut angenämt öfverraskade. — I Berlin är förbudet att stå stilla på gatorna, hvilket regeringen tror kunna leda till oroligheter.

Amerika. Fråga skall vara om återställande af Incas thron i Peru, genom ägtenskap med någon Brasiliansk Prinsessa.

Stockholm. Sedan Kongl. Maj:t under d. 18 i sistförl. månad i nåder beslutit, att till den tillämnade Invalid-inrättningen upplåta Svartsjö slott och updragit åt Chefen för Ingeniör-Corpsen, Herr Gen. Majoren Frih. Franc Sparre, att låta författa ritningar, huru slottet till i fråga varande ändamål lämpligast må kunna repareras och inredas; så har Kongl. Maj:t, under d. 20 i samma månad, befallit vederbörande Regiments chefer att i underdånighet anmäla, när någon af ålder och sjuklighet till arbete oförmögen soldat vid de värfvade Regimenterna afskedas, på det han må kunna emottagas vid Invalid-inrättningen.

I anledning af Gränsereglerings-Tractaten mellan Sverige och Ryssland af d. 20 Novemb. 1810, som stadgar ägo-utbyte mellan Svenska och Rycka undersåter vid norra gränsen, hade sammanträde varit hållet mellan båda Gräns-länens, Norrbottens och Uleåborgs, Landshöfdingar. Nu är såsom Commissarie å Svenska sidan, till ärendets slutliga afgörande, nämnd Hr. Öfversten Peyron, och dess instruction af d. 12 i innevarande månad utfärdad.

Lund. Vårt Universitet har inom en kort tid förlorat tre af sina äldsta och anseddaste Lärare. Professoren Doctor Lundblads död är redan känd; i dessa dagar har Professoren Fremming äfven aflidit; och Professoren, Cantzli-Rådet Doctor Norberg flyttar ifrån Lund, för att bosätta sig i sin älskade fosterbygd, Norrland.

På den nu började halfva årgång af denna Tidning kan, efter vanligheten, prenumereras på Deléens & Co boklåda med 3 R:d B:co. Af den slutade halfva årgången finnas ännu några completa exemplar att tillgå.

STOCKHOLMS COURIER

Måndagen den 31 Julii.

Sine ira, studio et metu.

NÄRINGSFRIHET.

(Forts. och slut fr. N:o 60.)

Skräm. Om jag ej bedraget mig, bevisar franska revolutionens historia, att oinskränkt näringsfrihet ej är gagnande, emedan uphävande af alla skrå och privilegierade corporationer ej burit sig, utan dessa inrättningar sedermera måst återföras någorlunda till likhet med hvad förr varit.

Frih. Förlåt, att jag måste påstå, det Ni bedrager Er. Den någorlunda likheten är en ganska svag likhet, ungefär såsom nattens med dagen, eller såsom myggans med elefanten, eller nästan såsom lögnens med sanningen, eller trälldomens med friheten.

Skräm. Se då allt hvad de Äldste sagt till bevisande deraf, att handtverkerierna ägt temligen afgjord skråförmåga långt före 1719 — hvad de sagt om Visby Stads-lag, om Konungabalken i Stadslagen, om Kongl. Plakaten den 15 Febr. 1569, och den 20 Oct. 1622, om 1669 års allgemena Ordning och Skrå för handtverkarne i Sverige och Finland, om frimästerskapens införande 1719 och deras återafskaffande &c. &c.

Frih. Vi måste tänka på att någon gång sluta. Jag vågar icke fördjupa mig i historiens mörker, och nöjer mig dermed, att edra Äldste ej funnit särdeles prof af näringsgarnes flor i det kära fäderneslandet under framfarna tider, änskönt

de må hafva lyckats att bevisa, det skrå från urminnes tid varit rådande. Inskränk kom oss till det närvarande — betraktom, hvad vi ha va för ögonen.

Skräm. Alldeles. Eskilstuna fristad lyder ej under skrå. Dess invånare njuta ständig befrielse från alla personella utskylder samt dessutom diverse förmåner i atseende på tomter, vatten erk m. m., hvilket allt andra handtverksmän sakna. Kan Ni dertfore påstå, att de derstädes gjorda tillverkningar ägt något företräde för eller kunnat jemföras med andra städers, eller att industrien derstädes kan åberopas såsom exempel på nyttan af skråförfattningarnes uphävande?

Frih. Man skulle nästan kunna påstå något om företrädet. Och att åtminstone jemföra Eskilstuna tillverkningarne med andra städers, det säger jag mig tryggt kunna. Men antagom, att jag icke kan det; hvad är väl då mera påtagligt, än att skråmästarne skola uthärda all möjlig täflan med frimästare och således böra önska, att aldrig få andra medtäflare? Tror Ni, att detta är grunden till deras vedervilja mot näringsfriheten? Uplysom dem då, och må de gemensamt med oss ifrå för beviljande af en frihet, som ingen skall kunna begagna och som således, långt ifrå att skada dem, skall sätta deras företräde utom allt tvifvelsmål.

Om Eskilstuna kan likväl, i förbigående, den lilla anmärkningen äga rum, att fördelarne af dess tillverkningar måste vara olika, då desse hopas på ett ställe och afsättningen måste sökas öfver Sveriges hela vidsträckta, folkfattiga land, emot de fördelar, samma tillverkningar skulle kunna medföra, om, genom allmän näringsfrihet, Eskilstuna vore spridd öfver hela Sverige.

Skräm. I medlet af 1700-talet var industrien hos oss i sitt mest blomstrande tillstånd. Då nöjde man sig ännu med de stadgar, man från förfäderen erhållit.

Frih. Då lefde man i en af dessa lyckliga perioder, när någon ting nytt börjar hinna till utveckling och lifvar en viss kraftspänning. Det nya i näringssystemet, som då utvecklade sig, och som, oberäknade andra gynnande omständigheter, gaf lyftning åt den industriella kraften var — *manufactur-anläggningar, oberoende af skrå.* De hade funnits redan någon tid — nu hämtade de och allt annat ett förut okänt lif från Gustaf den Tredjes skapande förmåga. Skrån kunde ej till intet göra allt detta; men ännu mindre skulle de kunnat sjelfve åstadkomma det. Icke ens den annars berömliga vördnadan för hvad man från förfäderen erhållit, har någonsin uträttat något sådant.

Skräm. Fordringarne af läro-år, prof på färdighet, examina och en under upsigt förd pålitlig vandel, innan man får till mästare antagas, syfta ej att gynna något monopol, utan endast att försäkra, det ej andra än redliga, bepröfvade, kunnige och skickliga personer antagas.

Frih. Också vittnar erfarenheten, huru detta systemål upnås. Och desto bättre är det, om något annat kan dermed förernas, såsom t. ex. att kunna hafva en del af sina arbetare, eller de så kallade lärogossarne, för godt köp. De flesta äro väl

dålige, rå okunnige personer, som endast svagt godtgöra deras herrars, gesällernes, ofta dyrledda försumlighet; men de måste dock, i sex, åtta, tio år, göra hvad de förmå, utan andra anspråk, än att vara på tarfligaste sätt födda och klädda, äfven i träsor, om man så behagar. Och ännu bättre är det, om man någon gång råkar på en, som, med någorlunda menskelig upfostran och några gåfvor af naturen, dock ej har den dumma bondhögfärden, att blygas för detta slags uphöjelse från sitt råa tillstånd och föredraga en årstjenst på landet, med hopp att blifva torpare, framför den äran att, genom mångårigt elände och tusen misshandlingar och tusen äfventyr af moralisk och fysisk undergång, upstiga till värdighet af borgare och embetsbroder, med rätt att helsas för redlig, bepröfvad, kunnig och skicklig, och framför allt med rätt att förhålla sig öfver den medborgareklass, ur hvilken han utgått, och som han lärt sig att kalla den lägsta folkklassen.

Skräm. Genom skråinrättningarne är ej något monopol tvång stadgadt, hvilket i följd af 60 § i Regeringsformen borde afskaffas.

Frih. Huru det nu må vara med monopol tvånget; så har Ni dock deri rätt, att detta tvång ej är sådant, som i följd af Regeringsformens 60 § bör afskaffas. Ty denna § förbjuder endast Konungen "att till vinning för Sig och Kronan eller andra skilda personer och corporationer några monopolier fastställa," men föreskrifvet alldeles icke afskaffande af något, som redan finnes. Det skäl, Kongl. Commercollegium hämtat härifrån, gäller således icke; men det behöfves också icke.

Skräm. Monopolisk kan dessutom en handtering icke vara, då dess idkare är kringspridd till ett betydligt antal öfver hela Riket, då mängden af idkare är obe-

stämnd och kan updrifvas till hvad numer som helst, som behofvet fordrar, då de äro ställda under offentlig uppsigt o. s. v.

Frih. Ja, lyckligtvis äro de *kringspridde* — och lyckligtvis har Konungen rättighet att låta nya städer anläggas *utan skrå* — hvilket ensamt, i förbigående sagdt, bevisar, att skråväsendet ej kan vara ett genom Grundlagarne helgadt privilegium. Men föreställ Er, att annorlunda förhölle sig, att hela skråmassan vore samlad på ett enda ställe och ägde ett verkligt privilegium, så att den kunde hindra näringsarnes idkande på alla andra ställen. Huru ville man väl då bete sig, för att *kringsprida* dem, lösgöra dem ur den vrå, der de sutte och skälde på friheten? — Nu åter, då de redan äro spridda i så många städer — hvarigenom onekligen redan mycket af *skråförmågan* är upoffradt — och då Konungen äger obestridd rätt att bredvid hvarje skråstad tillåta anläggning af en fristad, (med skråfrihet för alla näringar), skola skrå-systemets fördelar omöjligen kunna blifva långvariga, om än deras förläkande skulle leda till overksamhet af en lag, som redan till intet gjort alla dess rättigheter.

Skräm. I stället för dessa rättigheter gäller hos Er, såsom man vet, endast den naturliga friheten att få söka sin bergning i det yrke, hvarföre man har håg och skicklighet. Men har Ni väl sett, hvad de Äldste häremot säga om nödvändigheten af inskränkningar och förbud, som väl icke äro enlige med den stränga rättvisan, men dock, för det allmännas båtads skull, måste tålas i flera fall än detta?

Frih. Ack! ja, jag har sett det. Bevisningskraften deri är den så ofta vederlagda och dock aldrig öfvergifna satsen, att frihet icke duger, emedan gränslös frihet ej är möjlig. Exempelen, som de Äldste

framdraga, äro till en del sådane, att de just tjena till bevis på orimligheten af denna sats, såsom då de anföra, att man stundom ej fått förädla sin säd till brännvin och att icke hvarje ärlig man får föra andras talan. På detta sätt griper tvånget omkring sig och fjättrar allt, förr än det någonstades stannar. Friheten allena bär inom sig sjelf, i sitt eget väsende, omöjligheten af dylikt raseri; ty i frihetens väsende ligger, att ingen får förnärma andras frihet. Derföre finnes natur och sanning och samhällets vilkor i friheten allena.

Skräm. Och har Ni sett, huru de Äldste vederlagt beskyllningarne om de hinder, som läggas näringsidkare i vägen genom kostnader, mästerprof, skådemästares traktering, allt för långt uppehåll i lära?

Frih. Om någon här af kan förledas; så lemnar jag honom åt sitt öde. De oskäliga kostnadernes verklighet döljer sig icke ens i sjeliva de Äldstas upgifter.

Skräm. Och huru de svarat på frimåndagar, spatseringar, kringvandringar?

Frih. Ja, att de icke förneka dem; men blott säga, att de icke äro auctoriserade, utan förbudne, i skråordningen. Jag kunde svara, att här röjer sig kraften af den återopade *allmänna tillsynen*. Jag skall nöja mig att anmärka, det frågan icke är, huruvida oordningarne äro förbudne, utan huruvida de kunna förbjuda sig sjeliva och verkligen försvinna genom en sådan tällan, som tvingar till arbete, svarande mot den betalning, derföre fordras, och sålunda gör, att spatseringarne &c. ej kunna ske på förbrukares bekostnad.

Skräm. Sammansättningar till priser nas stegrande kunna ej ske; och falskt är det, att en mästare ej vågar göra arbetet för bättre köp än en annan, af fruktan för skråbröders förföljelse. Alla embets-sammankomster ske under tillsyn af vederbö-

rande tjenstemän. Der kan ej det olofliga öfverläggnings-ämnet om stegring förekomma. Och huru skulle en förföljelse för bättre köp kunna yttra sig? Eller kunde ej detsamma inträffa, om än skrän icke existerade?

Frih. Svårligen. Men om dylikt då skedde; så toge man sig den friheten att köpa varorne eller arbetet af andra, som ej sammansatt sig, och som sålde för hvad pris de kunde och behagade. Att förfölja alla dem, som härom kunde täfla, blefve något för vidlyftigt. Ni torde väl kunna, om Ni vill, begripa, att allt sådant förhåller sig annorlunda, då man har sina gifna medbröder och kan utestänga alla andra. Att connivencen ej kan upgöras på embets-sammankomster, må så vara. Men det förefaller mig likgiltig, hvar den upgöres, endast det sker.

Skräm. Men huru kan man påstå, att skråembetena inom dem sjelfva aldrig gjort någon anstalt till odugliga handverksarbetens casserande, eller till förbättrade arbetsmetoder? Odugliga mästerprof cassetas ju ofta af Embetena - -

Frih. Jo, derpå tviflar ingen. Önskligt blott, att aldrig några dugliga cassetas! Men det var ej svar på frågan.

Skräm. - - ofta hafva Embetena casset arbeten, enär deras yttranden deröfver på någons specielt förda klagan blifvit äskadt; men utom sådane fall är saken ej görlig: ingen besigtninganstalt är här möjlig.

Frih. Således medger Ni dock, att skrän icke hafva någon tillsyn öfver arbetena. Det kan också ingen begära; det är i sanning omöjligt. Rättelse efter anställt åtal kan åter vinnas, skrän förutan.

Skräm. Ogrundadt är det, att landet förlorar i folk, genom det att arbetare utvandra i främmande land.

Frih. Deri har Ni rätt. Men tillåt mig

anmärka, att någon lust till utvandring väl kunde upkomma, i fall man här hade tillfälle till sådan undervisning i en slöjd, att man deri uphunnit någon högre skicklighet och kunde dermed försörja sig på främmande botten, när man ser sig ur stånd att här använda den till sin högsta möjliga förmån.

Skräm. Helsosama, säger jag än en gång, äro de författningar, som visa det vara en grundsats i vår Riksekonomi, att ej öfverlasta näringarne med så många idkare, att deraf deras förfall skulle kunna befaras.

Frih. Tack för godt sällskap, Herr Skråman. Jag har hört nog och svarat nog för denna gången. Säkert är vår strid dock icke härmed slutad.

Recension.

Undersökning, huruvida brott och elände befrämjas eller förekommas genom det rådande fängelsesystemet. Semte beskrifning om en mängd fängelser i England, Nederländerna och America. Af Thomas Fowell Buxton, Brittisk Parlaments ledamot. Öfversättning från 4:de Uplagan. Stockholm hos Olof Grahn, 1820; 201 sidor i 8:vo.

Denna skrift är redan känd genom citationer i Allmänna Journalen för förl. år; och vi få med nöje anmäla den såsom utkommen på Svenska, i en ganska god öfversättning. Hvem som äger ett hjerta för medmänniskors olyckor, måste intressera sig för ämnet; och det är i förevarande bok behandladt med oväld, fördomsfri forskning, brinnande nit för mänsklighetens väl och enkelhet. Egentliga föremålet är väl de Engelska fängelserna, sådana de varit och

till största delen äro, sådana de borde vara, och sådana som några redan blifvit. Men beskrifningen om de oförbättrade fångelserna inträffar på de flesta Svenska och i allmänhet på hela systemet af de Europeiska, som upstått under barbariets och torturens tidevarf, då man trodde, att brottslingen, ja till och med den anklagade, icke kunde hafva anspråk på mänsklig behandling. Det gamla fångelseverket håller sig ännu uppe med de gamla lagarna. Att tillse, det fången icke undkommer och icke genast dör af elände, är den enda pligt man tror sig hafva mot honom.

Det första, som förf. till förevarande arbete således ansett sig böra göra, är att stadga en motsatt öfvertygelse häruti. Han har uti sin väl skrifna inledning bevisat, att staten äger försäkra sig om en anklagads person, men icke plåga honom genom fångelsens hårdhet. "En människa kan undvika straff för brott, derigenom att hon undviker all brottslighet; men ingen är säker för falsk anklagelse. Att döma den, som är blott misstänkt, till något mer än enkelt fångsligt förvar, är att låta hans straff begynna, medan hans brott ännu är ovisst." Han bevisar, att den häktade bör behandlas med den största möjliga mildhet, ty frihetens förlust före undersökningen är redan ett lidande, som bör göras så lätt som möjligt, genom hvarje skäligh och med hans säkra förvar förenlig skonsamhet.

Vi hafva annat att tänka på än att sörja för brottslingars vällesnad; de hafva afsagt sig statens skydd, då de brutit mot statens lagar; vår pligt är blott att utöda dessa odjur o. s. v. Så tänker vanligen den korttänkte och maklige, då han fått sig uppdraget att vaka öfver allmänna säkerheten. Om fången kastas i ett hål, där ingen ingång för sol och luft bereder honom

en ny möjlighet att fly; om han, såsom ett oskäligt djur, belägges med kedjor och fastlåses, så att han icke kan värja sig för en ögonblicklig åkomma eller uppfylla naturens behof; om han, med ett ord, underkastas de grufligaste, de mest förnedrande plågor, på det möjligheten för honom att undkomma skall minskas; så tror man sig blott hafva gjort, hvad man har rätt att göra och hvad nöden kräfver. Man besinnar icke, att den blott anklagade ännu icke förlorat en enda af sina medborgerliga rättigheter, och att sjelfve den öfverbeviste brottslingen står under lagens skydd, att det minsta onda, som tillfogas honom, emot eller utöfver hvad den tillämpade lagen föreskrifvit att han skall lida, är en våldsverkan, så mycket hårdare och nedrigare, som han är beröfvad möjligheten af försvar.

Efter en enkel och öfvertygande utveckling af dessa sanningar, kommer förf. till beskrifningen om Englands fångelser. Denna beskrifning är ryslig och uprör vårt blod; vi kunna ej begripa, huru så mycket fördärf och elände kan finnas i ett land, som länge skrutit öfver sin uplysning, sina lagars oväldiga handhavande, sin yttrandefrihet och sin goda representation. Vi förvånas till och med, att bland ett civiliseradt folk kan finnas ett sådant barbari. Vår förvåning skulle kunna få ett närbelägnare föremål, om vi kände fångelsernas tillstånd i vårt eget land. Detta våga vi öppet säga. Vi hafva ju genom offentliga handlingar, genom vittnens utsagor, kommit i tillfälle att känna en god del (och ana det öfriga) af den inre hushållningen i våra fångelser. Vi hafva ju fått höra berättas om anklagade — och slutligen oskyldiga befunna — medborgare, som flera dagar å rad varit *fastlåsta* bredvid ett otömdt afträdeskärl, som blifvit piskade, så att de, äfven om de icke varit hindrade af det ohyggliga fångslings-

sättet, icke kunnat sköta sina sönderpiskade lemmar, utan måst förgås, om ej medfångars medlidande kommit dem till hjälp; som saknat föda i halftannat dygn; som döds-sjuka och kan hända obrottslige blifvit fors-lade på fångskjuts. Vi hafva ju begrepp om Svenska fångelser, så sankt belägna, att vatten betäcker det så kallade gånvet. Flera exempel kunde anföras; men dessa äro tillräcklige till att resa håren på vårt hufvud och väcka åtminstone öfvertygelse om nödvändigheten af en förbättring. De anförda exemplen bevisa visst icke, att alltid så sker, men de bevisa, att det är möjligt, och de äro dessutom tagna under ögonen på rättvisans högsta väktare. Man har då skäl att tänka, att på andra ställen *åtminstone ej går bättre till* *).

Detta allt är sagdt, ingalunda för att angripa Svenska fångelsernas väktare i allmänhet, ännu mindre någon enskild: det är sagdt, för att väcka medborgares upmärksamhet på möjligheten af dylika missbruk; en möjlighet, som, åtminstone till någon del måste ligga i sjelfva fångelsesystemet. En stor mängd rysligheter finnas verkligen att se i våra fångelser; det kan pluraliteten af nationen såsom ögonvittne intyga. Hvem har sett t. ex. Carlsrona ankarsmedja, utan

*) Man har anledning att hoppas vigtiga och intressanta uplysningar om vårt fångelse-system och handhafvandet af stadgarna för fångelserna. Hr. Revisions-Secreteraren Risell har åter anträdt sin förlidat år begynta, men genom en sjukdom då olyckligtvis afbrutna, resa till besigtigande af rikets fästnings-fångelser. Under en likaledes nys anträdd resa, läser Hr. tillförordnade Justitie-Cantzieren äfven besöka de fångelser, som ligga i dess väg. Regeringen gör visserligen allt, för att afhjälpa felet vid handhafvandet af de nu befintliga fångelsestadgar; men om dessa stadgar just innebära omöjlighet att rätt handhafvas, så är ingen mänsklig magt i stånd att hjälpa, så länge de finnas.

att fasa för det djup af brottslighet, hvori människan kan falla, men också för den afgrund af elände, förnedring och förbärdelse, hvori menuskliga inrättningar kunna sänka henne? Man blyges att vara menniska, då man ser, hvilka förfärliga medel måste användas, för att beröfva en af skapelsens mästerverk möjligheten att skada.

Mer än ryslig är den målning, Förf. gör af de gamla Engelska fångelserna. Han framställer dem såsom plantskolor för brott och ohyggliga sjukdomar; han visar, att äfven den oskyldigaste, om han en tid blefve instängd i dem, måste blifva bof. Är detta då straffs, är detta fångelsers ändamål? Skall staten hämnas på brottslingen? Skall denne störtas i namnlöst elände, i nödvändighet att fortfara i brott, i skolor, där alltjemnt nya läras, derföre att han en gång brutit? Är verkligen detta bestämmelsen af Statens magt att häkta och straffa?

Dessa frågor äro snart besvarade. Hämd eller förbittring kan ej finnas hos lagen, hos uttrycket af den eviga rättvisan och hela samhällets vilja. Ett annat ändamål måste finnas, än det att visa öfverlägsenhet öfver brottslingen, genom förmågan att kufva honom. Är han för groft brottslig, för att någonsin mer kunna tålas i samhället, så utstöttes han därur; han dör eller landtförvisas. Men då den allmänna viljan endast yttrar sig lugnt, så sker och detta utstötande utan omänsklighet. Är hans brott åter icke nog stort, för att göra honom för alltid oberättigad till gemenskap med samhället; så måste straffets ändamål ovillkorligt vara — *förbättring*.

Efter det vanliga straff- och fångelse-systemet är dock förbättring omöjlig. Om vi icke redan vore öfvertygade härom, behöfde vi blott läsa vår Förf:s enkla och ärliga framställning. — Men om han ej gått längre; om han blott visat de olyckliga följ-

derna af människornas brott; så hade han håldre bordt tige och icke framlägga en taffa, den verlden redan allt för länge sett och känner; han hade icke bordt utvidga vår synkrets, i ett ämne, där vi håldre önskat att aldrig hafva haft ögon. Det hade varit bättre att aldrig inse, det ändamålet med straff och fängelser är förbättring, om förbättring genom dem är omöjlig, om den, som en gång fallit, är dömd att evigt sjunka.

(Forts. e. a. g.)

UTLÄNDSKA NYHETER.

England. Märkvärdigt blir att se, huru länge Ministrarne kunna bibehålla sig. Att nationens pluralitet är emot dem i frågan om Drottningen, det har man länge märkt. Möjligt vore väl, att de kunde trotsa harmen och ilskan; men dessa äro numera blandade med löje och förakt. Hvad tidningarna berätta om de hämtade Italienska vittnena, är ömkligt; de skola vara trasiga varelsor af lägsta slöddret och så rädda för misshandlingar, att man med möda kunnat förmå dem att röra sig från stället, då de en gång stadnat. Ifrån Dover vederlägges berättelsen om den orolighet, som der skolat äga rum för deras skull. Sammanhanget lärer hafva varit, att de tolf trasiga varelsorna icke kunde betala 3 skilling 4 pence i bärare-lön för deras medhafda saker, som innehölls i tre kappsäckar och fyra knyten, och att bärarne blefvo otidiga mot dem; men något ondt tillfogades dem icke, utan det förbittrade folket lät genast stilla sig af policen. Detta låter dock någon otroligt, då de måst under betäckning föras till London och de öfriga till samma ändamål införskrifna (som det säges, 200 till antalet) skola på andra vägar inpractiseras i riket. En hop redan ankomna har blifvit inskeppad tillbaka till Holland.

The Times undrar, huru man kan neka Drottningen namnen på vittnena mot henne, "så vida de verkligen hafva beständiga namn." Denman sade i underhuset: "om vittnes-listan alldeles nekas, så komma kanske jag och mina medbröder att besinna oss, om vi icke äro Hennes Maj:t och allmänna rättvisan skyldige att alldeles öfvergifva hennes försvar och lemna utslaget öfver hela målet åt efterverldens harm." Mycken ovilja yttrar

sig mot de Lorder, som suttit i hemliga utskottet. En Lord af inflytande från norra orterna skall hafva blifvit undermåttad af första Ministern (Grefve Liverpool), att hans namn blifvit infördt bland ledamöternas i hemliga utskottet; men, ehuru han alltid plägade vara på Ministrarnas sida, kunde han dock icke förmå sig att låta sitt namn stå på den listan; och det blef utstruket. Denman har yttrat sig i sittande underhus, att han trodde där icke kunna upletas 21 ledamöter, som skulle finnas beredvillige att undersöka gröna påsen, och att Lord Castlereagh visat Huset sin aktning, derigenom att han icke där proponerat något sådant. — En mängd underskrifter af Londons invånare samlas till en ansökning hos Lord Mayoren, att han måtte sammankalla borgerskapets äldsta, för att besluta en hemställan till Konungen eller Öfverhuset, emot den påbegynte proceduren mot Drottningen. — Emot den meningen i billen, att Bergami, ehuru af låg börd, blifvit så högt uppsatt af Drottningen, hafva tidningar anmärkt, att äfven Vice Cantzleren, som egentligen tillställt Majlandska commissionen, är af så låg härkomst, att hans fader sopat gatan utanför Sir Rob. Taylors hus; men han hade stigit genom talenter. — Också berättar The Times, att Konungen yttrat mildare tänkesätt mot sin gemål, och att alla oansständiga uttryck förolämpade Hans Maj:t, som af hvarje eclatant uppträde föranledes till önskan om en lycklig förlikning.

Då det icke är riktigt, att en ledamot af Underhuset drifver juridiska mål inför Öfverhuset, så har det blott varit artighet, att Brougham och Denman fått svara för Drottningen; och den förre har motionerat, att Drottningens ombud måtte få en dylik rättighet. Bisfalls.

Under sistl. år har i London blifvit bryggade 120,000 tunnor porter mindre än förra året. (Skulle icke den Svenska portern kunna något hafva bidragit till denna minskning?)

Spanien. D. 1 och 2 dennes höllo Cortes sin andra och tredje förberedande session, och vid den sjerde, som hölls d. 6, förklarades Cortes vara installerade. D. Marcial Lopez afgaf de fem till fullmagternas granskning utseddes betänkande. Ledamotens för Asturien, Biskopens af Valladolid, begäran att, för sin döfhets skull, befrias från ledamotskap, hänsköts till Cortes att sjelfva afgöra. Emot Navarras Deputerad, Ezpeleta, anmärktes, att han icke är född i Navarra; han blef dock erkänd, efter en kort debatt. Valen för Valladolid förklarades förfalla, och Provinzen skulle anmodas

företaga nya. Öfver suppleantvalen för de ultramarinska provincerna upstod en lång discussion, och de 19 närvarande blefvo slutligen erkända. — Man öfverenskom, att de deputerade skola i stor etiquette bivista sessionerna; Presterna i embetsdrägt, militärerna i uniform, och alla andra i svart med värja. — I en petition till Cortes brukades titeln "Majestät", som de antagit endast under Konungens fångenskap och då de handlade i hans namn. Här om först ändigades petitionären.

Frankrike. D. 11 dennes yppades för Cas. Perrier ett tillfälle att väcka Deputerade Kammarens upmärksamhet och ovilja öfver Clausel de Coussergues, som ännu icke framlagt sin bekanta anklagelse mot Hert. Decazes. Constant understödde Perrier med hela styrkan af sin våltalighet. Cl. de Coussergues erinrade slutligen, att han lofvat framlägga sin anklagelse inför Frankrikes ögon, icke inför Kammaren; och det förra skulle emellan denna och nästa session ske genom en skrift, hvaraf han ämnade tillställa hvarje ledamot ett exemplar. Utrikes Ministern yttrade, att om han ville vrida saken så, hade han verkligen återtagit sin anklagelse inför Kammaren. Detta åter ville Clausel icke medgifva; ock en förfärligt het debatt upstod, dock utan resultat. — I allmänhet äro dock de deputerade redan så trötta vid den långa sessionen, att de sällan komma up i Kammaren och endast vänta på sessionens slut.

Ehuru national-subscribenterne blifvit dömda som brottslingar, lära de ändock verka till det ändamål de föresatt sig. Det försäkras, att de tillbudit Gen. Donadien, under hans fångelseid, ett månadtligt understöd af 300 Francs. Cassationsdomstolen har stämt Madier de Montjau, att inställa sig d. 7 nästkommande November.

Bergami troddes först resa till London från Paris; men han lär i stället hafva rest till Rom. Under sitt vistande Paris visade han sig på spektaklet och väckte mycken upmärksamhet med sin figur. Han bar så omanerligt stora polisouer och mustacher, att af hela ansigtet knappast syntes mer än näsan.

Tyskland. Darmstadtska regeringen har icke tillåtit de protesterande deputerade att återlemna sina fullmagter. Den ende, som det blifvit medgifvet, är Öfver-Appellations-Rådet Höpfner, den ende embetsman, som protesterat. — Churfursten i Hessen skall hafva beslutit att blott afvakta den tidpunkt, då en ny Stats-författning förkunnas i Preussen, för att sammankalla Hessiska Ständerna,

för hvilka ett redan längesedan i tysthet utarbetadt constitutions-förslag skall framläggas. Man tror dock icke, att det under den Kungliga Westfaliska Regeringen afskaffade och af Churfursten åter införda läns-systemet uphäfves.

Ungern. Det är numera afgjordt, att ingen landtdag kommer att hållas, såsom man trott. Många skäl hafva företedt sig, som kanske göra, att äfven nästa år ingen ting blifver af. Regeringen söker, så mycket möjligt är, undvika alla discussioner, och vill icke gifva någon anledning till missköligheter. Hon söker därför att ändra sjelfva det hittills i anseende till Ungern följda system; och först när denna förändring är behörigen tillvägagång, vill hon framlägga den för Ungerska Landtdagen; hvilket först då sker när man är säker på dess bifall.

Afrika. Det tros, att den här utslupna flotta är bestämd att utmed Spanska, Portugisiska och Franska kusterna uppsöka skepp från alla Tyska Nordsjöhamnar och i allmänhet alla, som ej hafva någon tractat med Deyen. — Pesten rasar ännu med stor häftighet.

Amerika. Från Rio Janeiro berättas, att Indian-stammen Minuanes öfvergifvit Artigas parti och sändt sin Cacik, för att svärja Konungen af Brasilien trohetsed. Detta är skedd i Brasilianska Högquartret i Braganza. Äfven skall en hop af Artigas eget folk hafva desserterat från honom till Portugisiska fanorna.

Stockholm. Såsom exempel på Svenska industriens tillväxt berättar man, att en stor del af den Cognac som i Stockholm förbrukas, är tillverkad af Svensk potates. Denna industri skall i synnerhet hafva sitt hemvist i Blekingen. I andra Provincer har man äfven druckit ett förräfligt svagdricka af potates.

Jernskeppningen har under sistl. vecka stigit, hvilket man mycket tillskriver ankomsten af flera till metallers afhämtning ämnade Americanska fartyg både till Stockholm och Götheborg. Vexelkursens hastiga förbättring torde böra härledas från samma orsak. Hvad som under nämnde vecka på metall-vägen blifvit clareradt och under lastning liggande, utgör circa 10,600 Skeppnad af alla slag.

STOCKHOLMS COURIER

Thorsdagen den 3 Augusti.

Sine ira, studio et metu.

Recension.

(Forts. fr. N:o 61.)

Nej, han har öppnat för oss en gladare utsigt; han har visat, — ej genom filosofemer och systemer, utan genom den tillförlitligaste erfarenhet — att förbättring genom fångelser verkligen är möjlig. Några i England nyss inrättade, älvensom de redan 50 a 40 år gamla i Nederland och Norra Amerika, gifva de oöfaktigaste vittnesbörd härom. Efter gamla fångelsesystemet framtedde sig t. ex. i Philadelphia fem gånger flera brott på fyra år än på lika lång tid under det nya, och det ändock med den stora skilnad, att under den förra epoken fångelserna blott voro för stadens fångar, men under den sednare för hela staten Pensylvanias.

Lätja och sysslolöshet äro roten till alla brott; och ingenstädes frodas sysslolösheten så, som i våra fångelser. Den, som af ingen ting nyttigt sysselsättes, utan blott omgås med lika sysslolösa bofvar och med sin egen förtyffan, närd af den dagliga erfarenheten, att han behandlas såsom ett skadedjur; den måste spekulera på, huru han må undkomma, för att hämnas på sina plågåre eller utöfva de lärdomar, han af erfarna brottslingar inhemtat. Och dessutom, då han en gång slipper ut, har han ju ingen ting att lefva af, ingen menniska

ett stödja sig till; han är i nöd och föraktad; han måste lefva af brott, om det icke från början varit hans föresats eller sinnelag. Besinnar man nu dertill, att mängden af våra fångelsers invånare är så kallade lösdrivare, d. v. s. obrottsliga varelser, som endast saknat tillfälle att försörja sig; så finner man lätt, att staten, genom så inrättade fångelser som nu, arbetar på att göra brottslingar.

Det första, som fordras, för att göra fångelserna oskadliga, är att därur förjaga sysslolösheten. Arbete, jemte tystnad, snygghet, en tillräcklig men tarflig föda och ett rättvist och mänskligt, fast strängt behörligt, spåker den vildaste bof, som under osnygghet, lättja, starka dryckers förtärande (som ej är förbudet, om det kan åstadkommas), prat, berättelser om utförda och tillämnade bofstreck, omänsklig behandling o. s. v., endast förhärdas och stärkes i sin ondska. De exempel, förf. anförer, äro frapanta, ja verkligen förvånande. Vi vilja icke uprepa dem, dels för att icke göra denna artikel allt för vidlyftig, dels för att icke på förhand borttaga ett nöje, som vid bokens läsning måste kännas.

Vi hafva sagt, att fången, då han utgår ur våra vanliga fångelser, af nöden tvingas till brott. Vid de nya fångelserna deremot betalar han med sitt arbete, hvad han lefver af, och behåller öfverskottet, då

han utsläppes. Detta har också med sig den fördelen, att statens stora kostnad vid fångars underhåll minskas och nästan försvinner.

Om man invänder, att hofvar icke låta beqväma sig till arbete; så har förf. äfven svarat på detta inkast. Öfver allt erfor han, att fångarne med stor otålighet längtade efter arbetet; och man bör tillstå, att sysslösheten måste vara en stor pina. Det vanliga, alltid verksamma straffet för en fånge, som visat upstudsighet eller bedrägeri, fann han vara afhållande från arbete och, vid gröfre förseelser, ensamt fängelse. Detta sednare var så fruktadt, att den, som en gång varit där, alltid aktade sig att åter komma dit. Kroppsstraff finnas icke, och vaktdrängarne få icke ens bära en käpp, för att ej frestas att bruka den.

Systemet i dessa nya fängelser är således i korthet icke att fången skall plågas; han skall blott spåkas, vänjas till ordning och arbetsamhet, meditera öfver sitt fördärf, och såmedelst — förbättras. Härpå vinner samhället, då det däremot alltid måste förlora vid det hittills följda.

Vidlyftigare hafva vi ej velat göra denna framställning af Förf. erfarehet och resonementer. Vi önska, att hvarje tänkande medborgare måtte läsa den i fråga varande boken, där han skall finna mera sunda reflexioner, mera människokärlek och mera väckelse till eftertänka, än i de flesta af dagens produkter. Vi vilja till slut göra några betraktelser, om ett sådant fängelse-system skulle kunna införas hos oss.

Fästningsarbete eller så kallad ankar-smedja är beräknad på något helt annat än det nu beskrifna fängelset med arbete. Fästningsfången, som är dömd till arbete, behandlas grymt och blott som djur; han belastas med kädjor och ligger i osnygghet; om hans upförande måste man uphöra att

bekymra sig, blott han verkställer arbetet; enda organen, hvarmed man kan tala till honom, är karbasen; alla hans onda vanor, all hans okunnighet och onda sinne måste lemnas oantastade, blott lastdjuret anstränger sina fysiska krafter. Sådant arbete leder icke till förbättring och kan icke utan tanklöshet vara därpå beräknadt. I de Nord-Amerikanska, de nya Engelska och Nederländska fängelserna, där arbete blifvit infördt, är det alltid förenadt, icke blott, som sagdt är, med snygghet och mänsklig behandling, utan ock med undervisning. Förf. har anmärkt, att de, som kommit rå till fängelset, gått ut med kunskaper i läsning och skrifning, oberäknade de handaslöjder, dem de lärt i fängelset, dit de kommit odugliga till allt, och derifrån de gått med ej blott vilja, utan ock förmåga och tillfälle att ärligt föda sig. Mängden af brottslingar har blifvit det, derföre att de ej kunnat blifva ärliga människor.

Vi hafva äfven inrättade allmänna arbetshus i Carlsrona och Vadstena för manspersoner, samt spinnhus i Stockholm, Norrköping och Götheborg för qvinnor. Dessa inrättningar torde vara beräknade att härma de nyss omtalta väl inrättade utländska fängelserna. Men dessa arbetshus äro behäftade med flera fel, som göra dem oskicklige att fylla sin bestämmelse. För att styrka denna sats, behöfves knappast mer än att se, hurudana fångarna komma derifrån. Vill man t. ex. säga en qvinsperson det kraftigaste skällsord, behöfves blott påminna henne, att hon varit på spinnhus.

Allt ingå i en utförlig granskning af dessa, visserligen välmenta, inrättningar blefve för vidlyftigt. Några frågor, eller rättare tvifvelsmål kunna dock upkastas. Sålunda, är det, t. ex. för det första, egentliga fängelser, man med dem vill ersätta. Nej, de äro nästan uteslutande bestämde

för så kallade lödrifvare, d. v. s. försvarslösa men oskyldiga personer. För verkliga gröfre brottslingars menligare behandling och för deras förbättring är genom dessa inrättningar ingen ting gjordt. Man har således endast tänkt på någon hjälp för dem, som genom bristfälliga ekonomiska lagar blifvit hjälplösa, men ej brottsliga; icke på dem, som genom egen ondskan eller tillfällighet blifvit det sednare och egentligen behöfva återskänkas åt samhället. De förre begära ingen ting bättre än tillfälle att blifva nyttige. Inrättningarna äro väl således goda, men gripa icke synnerligen in i det stora fängelsesystemet. Så föga äro de beräknade på brottslingar eller straff till förbättring, att om en fånge blott får 53 R: d 16 sk., är han genast fri. Det är en utväxt på fängelserna, hvilken man söker göra oskadlig, i stället att borthugga honom och söka bota roten, där det egentliga onda bor.

För att göra skillnaden mellan de af Förf. beskrifna förbättringsfängelser och våra så kallade arbetshus ännu ögonskenligare, vilja vi i korthet framställa den i de förstnämnde brukliga method. Denna framställning skall mindre blifva en afskrift af hans beskrifning på något särskildt af de 5 eller 6 förbättringsfängelser, han omtalar; den skall blifva en af de särskilda beskrifningarnas läsning upfattad idé af hela systemet. Det ena af de nya fängelserna kan vara förträffligare än det andra i någon viss del, och så tvärtom.

Der fängelserna blifvit för ändamålet nybyggda — ty de gamlas byggnadssätt lägger ofta oöfvervinneliga hinder mot den förbättrade methodens införande — har man i synnerhet sört för möjligheten af classification, så att t. ex. en mördare icke kommer i samma rum med den som snattat en obetydlighet. Alla hafva noga blifvit afsondrade och endast de, som begått lika

grofva brott, blifvit satta tillsammans. För det andra har man så inrättat, att alla arrester kunna öfverses från föreståndarens rum. Han ser genast och kan genast vara till hands, om en oordning uppkommer. Sedan har man så tillställt, att fångarnas arbets- och dagrum äro alldeles skilda från deras sofrum. Dessa sednare stå hela dagen öppna, så att en fullkomligt frisk luft må finnas, då de om aftnarne tillstängas. I de bäst inrättade fängelserna är dessutom den osnygga och ofta till oredor ledande nödvändigheten, att en mängd sofver tillsammans på gemensamma britser, alldeles afskaffad, och hvarje säng begagnas af en och är ställd i en fördjupning i muren, med egen dörr, som, då den stänges, gör fördjupningen till ett litet särskildt rum, där fången sofver ensam. Ehuru sofrummen vanligen äro ganska stora, i synnerhet långa, och innehålla hvaradera en betydlig mängd fångar, så kan man ändock anse hvarje fånge såsom arresterad i särskildt rum om natten. Deras sängkläder och dylikt äro grofva men tillräckliga och alltid snygga.

Då en fånge först kommer in, afklädes han, tvättas, undersökes af läkare och får en särskild fångdrägt. Är han blott anklagad och icke dömd, så står det i hans fria val, om han vill arbeta eller icke. Är han åter dömd, så innehåller Domen, i fall brottet är gröfre, först en viss tids ensamt fängelse, hvilket späker och bereder brottsligen till den påföljande radical-curen. Derpå måste han arbeta. Han tillfrågas då, hvad slags arbete han förstår, och om han upger något visst, lemnas honom verktyg och materialier dertill. Förstår han intet handarbete, som ofta inträffar, så sättes han i lära. Till mästarne utses sådane fångar, som visat stadga, arbetsamhet och skicklighet. För en viss tid njuta de någon liten

del af lärlingens förtjenst och upmuntras derigenom att bringa honom till duglighet. En särskild räkning föres med hvarje fånge; allt hvad han får, kläder, föda, materialier, till och med verktyg, föres på hans debet; på allt hvad han tillverkar skaffas honom afsättning och han crediteras därför. I några af dessa fångelser får fången före sin befrielse ingen ting lyfta af hvad han kunnat förtjena utöfver hvad som åtgått för hans räkning; i andra får han genast allt. Båda delarna ogillar Förf., och med skäl; ty i ena fallet drifves han icke af den mäktigaste fjädren till ansträngning, utsigten till en snar vinst; i det andra kan han på förhand förstöra, hvad som vid utgången ur fångelset ger honom möjlighet att begynna och fortsätta ett verksamt lif på egen hand. Den rätta methoden tror Förf. vara, att spara en del af fångens förtjenst och lemna honom den först vid lösgifvandet, men att låta honom genast få en del, den han kan efter behag använda till sådana bekvämligheter, som äro förenliga med fångelsets regler, till anförvandters understöd o. s. v.

För att förebygga präjeri och hindra betjeningen att lemna fångarne dåliga eller för dyra varor för deras pengar, har man inrättat salubodar, der köpmän, som i öfrigt hafva ingen ting med inrättningen att göra, vissa stunder på dagen hålla varor till salu, och fångarne, under uppsigt, få handla sina förnödenheter. Mathållning, materialiers anskaffande o. s. v. äro på det nogaste skiljde från Vaktbetjeningens befattning. Detta är någon ting, som vid våra fångelser borde äfven iakttagas. Är vaktmästaren tillika entrepreneur, så har han en stor frestelse till underslef och ännu ett vapen att misshandla fångarna.

Första regeln för fångelsets betjening är den, att kroppslig misshandling aldrig

får äga rum. Här se vi ett förnämt löpe på en hop läppar. Den, som är van att anse käppen för enda driffjädren i administrationen och enda organen, hvarmed man bör tala till fångar och i allmänhet den lägre hopen, han kan icke begripa verkställbarheten af denna regel; han har icke begrepp om andra fångar än våra förderfvade och förhärdade, med ett ord, om våra sådana som vi sjelfva gjort dem. "All disciplin," skall han säga, "måste försvinna; med sådan slathet kan ordning och lydriad icke bibehållas inom ett fångelse." Och likväl har en redan lång erfarenhet bevisat motsatsen, bevisat, att just denna utskrattade mildhet frambragt en så utomordentlig stillhet och undergifvenhet, att dess like icke kan uptäckas i våra aldramest barbariska tjuvkällrar. Den som blott sett en skola eller någon annan offentlig inrättning, der en skall styra många, han måste också hafva gjort den observation, att mången, som varit barbarisk i sina straff, varit föraktad och aldrig fått ordning eller lydriad; då deremot den, i hvars ord och åtgärder icke framlyst den ringaste stränghet, herskat oinskränkt och hvarenda underhafvande darrat för att öfverträda hans befallningar. Det ligger djupt inplantad i människosjälen en känsla af ordning, en vördnad för ett välde som grundar sig på rättvisa och förstånd. Fången lyder i de nu beskrifna fångelserna, emedan han ser, att lydriad är honom nyttig, men olydnaden skulle skada honom och förlänga hans fångelse. Föreståndarne hafva nemligen den rättigheten och pligten att till nåd och fångelsetidens förkortning anmäla dem, som visat utmärkt flit och ordentlighet. Han ser dessutom omkring sig likar, som arbeta och lyda; bevakningens styrka ligger just i sådana fångar, som redan genom arbete och den noggranna dieten blif-